

A NÉMET GYARMATOK

A ZON ERŐTÉNYEZŐK KÖZÖTT, amelyek a múlt század utolsó negyedében a világpolitikára hatottak, a legjelentősebb a németek hatalmas lendülettel meginduló gyarmatosító tevékenysége volt. A németek aránylag későn — csak a nyolcvanas évek közepén — kezdték meg a gyarmatszerzést, amikor a brit és francia gyarmatbirodalmak körvonalai már nagyjában kialakultak és a két nagyhatalom között, éppen a gyarmatok kérdésében, súlyos ellentétek merültek fel.

A kisállamiság laza szervezetéből egységes állammá kovácsolt német birodalom az 1870/71-ik évi porosz-francia háború után még annyi belső nehézséggel küzdött, hogy olyan nagyarányú gazdasági és katonai megterhelést jelentő vállalkozásra, mint a gyarmatosítás, nem is gondolhattak. A nemzet zömének nem is volt különösebb érzéke a gyarmatpolitika jelentőségének és előnyének megítélésére és maga Bismarck is hosszú évekig közömbös volt a kérdés iránt, sőt egyenesen visszautasító magatartást tanúsított a magánkörökben felmerült gyarmatosító tervekkel szemben. Elutasító magatartásából csak akkor engedett, amikor a hetvenes évek vége felé egyes óceániai szigeteken szorgalmas német telepesek virágzó ültetvényeket létesítettek és ezek védelmére a Tonga és Samoa szigetekkel haditengerészeti szénállomások telepítésére szerződést kötött. Amikor azonban a hamburgi Godeffroy-cég samoai ültetvényeinek állami támogatására benyújtott javaslatát 1880 április 14-én a birodalmi gyűlés néhány szavazattöbbséggel elutasította, kedvét szegve fordult el ismét a gyarmatosító tervektől.

Míg a hivatalos német politika azt tartotta, hogy Németország kontinentális állam, amelynek gyarmatokra szüksége nincsen, addig a német közvéleményben egyre jobban kialakult a gyarmatszerzés jelentőségének és szükségességének gondolata. A gyarmatosítás rendkívüli gazdasági és politikai előnyeit felismerő kereskedelmi és politikai körök kezdeményezésére magánegyesületekben és a sajtóban nagyarányú propaganda indult meg a gyarmatszerzés gondolatának népszerűsítésére. Előbb a Hohenlohe-Langenburg herceg vezetése alatt álló „Deutscher Kolonialverein“, majd a több hasonló célú egyesületből alakult „Deutsche Kolonialgesellschaft“ igyekezett a gyarmatszerzés gondolatát népszerűsíteni és a tömegek érdeklődésének felkeltése mellett a kormányzatot, a kereskedelmi és pénzügyi köröket meggyőzni a gyarmatszerzés politikai és nemzetgazdasági előnyeiről.

Bismarck felfogása azonban az volt, hogy a gyarmatszerzés nem az állam, hanem a magánosok feladata és az első kezdeményező lépést is magánosok tették meg. Lüderitz brémai kereskedő 1882-ben a délnyugat-afrikai Angra-Pequena öbölben a bennszülött törzsfőktől 50.000 km²-nyi területet vásárolt és azzal a kéréssel fordult Bismarckhoz, hogy szerzeményét fogadja állami védelem alá. Bismarck a kérésnek eleget is tett és elhatározását a brit kormánnyal is közölte, amikor pedig az első kezdeményezés sikerétől felbuzdulva brémai és hamburgi kereskedők Togóban és Kamerunban újabb telepeket létesítettek, 1884 nyarán Nachtigall Gusztáv főkonzult a Möwe ágyúnaszádon Afrikába küldte, hogy hivatalosan is vegye a birodalom birtokába az új német területeket.

Az első kezdeményező lépés után gyors iramban indult meg a német gyarmat szerzés. Keletafrikában a „Gesellschaft für Deutsche Kolonisation“ megbízásából Peters Károly, a híres utazó a Zanzibar- szemben fekvő partvidéken egészen a nagy tavakig hódított. Új-Guineában és a szomszédos szigeteken a „Deutsche Neuguinea-Gesellschaft“ szerzett magának gyarmatterületet 1884-ben, míg a következő évben a Salamon- és Marshall-szigeteken létesültek német gyarmatterületek, 1899-ben pedig hosszas diplomáciai tárgyalások után a Karolina, Marianna és Palau szigetek, majd Samoa kerültek német fennhatóság alá. Végül 1898-ban Kínától 99 évre haditengerészeti célokra kibérelték Kiaucsau kikötőt, majd az 1911 november 4-én kötött szerződés értelmében a franciáktól szerezték meg Kamerun keleti és déli részét, aminek ellenében lemondtak a Marokkóra vonatkozó igényeiktől és Chari környékén adtak át bizonyos területeket. Ezzel a németek gyarmatszerző munkája befejezést is nyert.

A német gyarmatosítás elsősorban az angolok érdekeit veszélyeztette, akik már régen aggodalommal figyelték gyors iramát és csakhamar felismerték, hogy e téren nem a francia, hanem a német a veszedelmesebb versenytárs. Ennek megfelelően már a németek első lépéseitől kezdve minden lehetőt megtettek, hogy a német gyarmatosítást megakadályozzák, vagy legalább is fékezzék nagy lendületét. Az ausztráliai Queensland már 1883-ban sürgette Új-Guinea birtokbavételét, a délafrikai kormány pedig a délnyugatafrikai partok gyors megszállását kívánta az anyaországtól. Amikor pedig Lüdentz szerzeményét Bismarck a birodalom védelme alá helyezte, az angolok azonnal birtokba vették a Becsuánaföldet és a Kalahari sivatagot, hogy a németek és a búrok közvetlen érintkezését megakadályozzák. Kamerun birtokbavételénél a Möwe öt nappal előzte meg az ugyané célból kirendelt Fiirt angol ágyúnaszádot, amire az angolok a herrerók fellázításával feleltek. A helyzet különösen a keletafrikai területek birtokbavételénél élesedett ki, amikor a brit zsoldban álló zanzibári szultán támasztott nehézségeket és csak egy német hajóraj támadó fellépésére kényszerült 1885-ben Dar-es-Salaam és Pangani kikötők átengedésére. Az afrikai kérdés végül a berlini Kongó-egyezményben jutott nyugvóponthoz, amelyben az érdekelt hatalmak megállapították a status quo-t és kölcsönösen kinyilatkoztatták, hogy a fehér faj érdekében egy európai háborús bonyodalom esetén az afrikai birtokok semlegesek maradnak.

A német gyarmatosítás nem történt olyan tervszerűen, mint az angolok és franciák gyarmatbirodalmának kiépítése. Az angolok és franciák törekvései arra irányultak, hogy földrajzilag összefüggő, politikai, hadászati és gazdasági gyarmategységeket szervezzenek, mint a ma már teljesen zárt brit indiai beltenger és a keletafrikai gyarmatterület, vagy a Földközi-tengernek a teljesen francia hatalmi körbe tartozó *nyugati* medencéje az összefüggő északafrikai gyarmatterülettel együtt. A német gyarmatszerzés, a két nyugati gyarmati nagyhatalom tervszerű gyarmatosító munkájával ellentétben, ötlet-szerű magánvállalkozás volt és valóban nem szolgált előre elgondolt katonai célokat. A német hatalmi politika súlypontja a kontinensen nyugodott; a birodalomnak óceáni tengerpartja nem lévén, gyarmatait csak hosszú és kerülő úton közelíthette meg; szétszórtságuk miatt

pedig nem is tudta egységes gyarmatbirodalom keretébe összefoglalni. De ehhez nemcsak a földrajzi és stratégiai adottságok hiányoztak, hanem hiányzott a birodalom vezetőiből egy ilyen tervnek még az elképzelése is, pedig a múlt század végén, mikor Afrikában a politikai határok még nem alakultak ki teljesen, a németeknek lehetősége nyílt volna arra, hogy Kelet-Afrikában egy Zanzibártól a Nílus forrásvidékéig terjedő összefüggő gyarmatbirodalmat szervezzenek.

A gyarmatszerzés első lendülete azonban Bismarck kancellárságának utolsó éveiben ellanyhult. A gyarmatok nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, az azonnali nagy haszon helyett egyre nagyobb befektetéseket igényeltek és bebizonyosodott, hogy a befektetett tőkét csak évtizedek elteltével lehet gyümölcsöztetni. Az angolbarát Capnvi már csak külpolitikai okokból sem fektetett súlyt a gyarmati kérdésre és így történhetett meg, hogy az angolokkal 1890 július i-én kötött egyezményben a németek Helgoland szigetéért lemondtak a Zanzibárra vonatkozó igényükről, a Vitu szultánság és a német Szomaliföld feletti fennhatóságot pedig átengedték az angoloknak és ezzel végérvényesen feladták az Uganda felé való terjeszkedés, azaz egy összefüggő keletafrikai gyarmatbirodalom kiépítésének a lehetőségét.

A KONGÓ-EGYEZMÉNY azon határozatát, hogy egy európai háborús bonyodalom esetén az afrikai gyarmatterületek semlegességét tiszteletben tartják, az antant-hatalmak nem tartottak be. Míg a német gyarmatokon a háború kitörésekor mindössze 6500 főnyi, csak rendőri szolgálatra alkalmas bennszülött katona (Schutztruppe) állomásozott, addig a nyugati hatalmak gyarmataikon aránylag nagy létszámú, jól felszerelt és támadó hadműveletekre képesített csapatokat szerveztek és azoknak egy részét az európai hadszíntereken is alkalmazták.

Az európai hadműveletek megindulásakor az antant túlerőben levő csapatai mindenütt megrohanták a német gyarmatokat és a német gyarmati csapatok az anyaországtól távol, teljesen magukra hagyatva, nagy hősiességgel vették fel a kilátástalan küzdelmet. A marne-i csatáig még minden gyarmat tartotta magát és Német-Kelet-Afrikában Lettow-Vorbeck alezredes egészen a központi hatalmak összeomlásáig tartoztatta fel a minden oldalról támadó, többszörös túlerőben levő egyesült brit-belga haderőt.

A túlerő azonban minden hősiesség ellenére is győzedelmeskedett; a világháború végeztével minden gyarmat a szövetséges és társult hatalmak kezébe került és így a kész helyzet alapján a Versailles! békeszerződés szerint a németek a tengerentúli birtokaikra vonatkozó minden igényükről lemondani kényszerültek. A béketárgyalások során a németek elszánt küzdelmet folytattak gyarmataik megtartásáért. Jogos és igazságos követelésük legfőbb érve az volt, hogy gyarmataikat nem fegyverrel és erőszakkal, hanem békés úton, szerződésekkel szerezték, gyarmataikon a civilizációt és a kultúrát terjesztették, végül pedig, hogy az egyre szaporodó német nép nem nélkülözheti a gyarmatok nyersanyagait és termékeit.

A győztes hatalmak, hogy a wilsoni pontok azon határozmányainak, mely szerint a gyarmati igényeket pártatlanul fogják elintézni,

legalább forma szerint eleget tegyenek és hogy a német gyarmatok elvételeét jogilag megkönnyítsék, kitalálták az úgynevezett „mandátum“-rendszer. Eszerint a németektől elvett gyarmatokat nem adták egyik állam birtokába sem, hanem a Nemzetek Szövetségének felügyelete alá helyezték, amely azután az igazgatással valamelyik, a gyarmatterületen érdekelt hatalmat bízta meg. A volt német gyarmatok jelenlegi felosztását, népességi és egyéb adatait az alábbi táblázat mutatja.

	mandatárius ter.		léleksz. 1933/34-ben			kivitel	behozatal
	állam	km ²	összesen	ebből	fehér	1934-ben	
Német- Kelet-Afr.	Belgium					?	?
	Nagy-Britannia	53.200	3.276.983	868			
		941.552	4.958.698	8.193		2.908.000 font	2.541.000 font
Kamerun	Franciaország	418.215	2.298.415	2.038		98.000.000 frank	88.600.000 frank
	Nagy-Britannia	88.297	781.100	300		194.000 font	116.100 font
Togo	Franciaország	56.169	753.812	600		30.000.000 frank	32.000.000 frank
	Nagy-Britannia	33.772	317.500	43		78.100 font	14.500 font
Német Dny. Afr.	Délafrikai Köztárs.	822.909	266.930	31.600		1.140.000 font	1.260.000 font
Új-Guinea és délteng- szigetek	Ausztrália	240.870	500.000	5.688 ²		1.800.000 font	900.000 font
Nauru	Nagy- Britannia	21	2.696	158		?	?
Karolina, Marianna, Marshall- szigetek	Japán	2.490	82.191	32.043 ³		18.700.000 yen	9.000.000 yen
Samoa	Újzéländ	2.934	53.790	366		128.100 font	192.800 font
Kiaucsau ⁴	—	552	59.100	8.000		?	?

A békeszerződés értelmében a mandátummal megbízott hatalmak, ha az egyes volt német gyarmatterületek jogilag nem mentek is át tulajdonukba, azokat magukénak tekintették és erőforrásaikat tetszésük szerint aknázták ki, mert a Nemzetek Szövetségének ellenőrzése és felügyelete soha be nem váltott üres ígéret maradt. Az ellenőrzés hiányával különösen az ausztráliai és újzéländi domíniumok éltek vissza, ahol a németek magántulajdonával szemben a legkíméletlenebbül jártak el, de a Délafrikai Köztársaság kormányzata is az egykori német telepeselemek körülbelül a felét távolította el, míg a németbarát búrok a további erőszakoskodásokat meg nem akadályozták. Német-Kelet-Afrika, Togo és Kamerun felosztása pedig egyenesen a Nemzetek Szövetsége alapokmánya rendelkezéseinek ellenére történt, mert e területeket az angolok, franciák és belgák egyszerűen hatalmi szóval

¹ Kamerun az 1911. évi német-francia egyezményben 278.000 km francia-kongói területtel gyarapodott, ezt a franciák a Francia-Egyenlítői-Afrika területébe kebelezték be.

² Ebből 3.288 brit, 442 német és 1.448 kínai.

³ Japánok.

⁴ 1912. évi adatok. A világháborúban előbb Kína kapta vissza, majd japán birtok lett.

osztották fel egymás között, holott a népszövetségi határozatok szerint az egyes német gyarmatterületeket csak osztatlan egészükben lehetett volna valamely hatalom gyámsága alá helyezni.

Olaszország gyarmati igényeit a békeszerződések nem elégítették ki és amikor a létfenntartáshoz szükséges gyarmatokat fegyverrel szerezték meg, a németek is előálltak gyarmati követeléseikkel. Időközben azonban a világ hatalmi viszonyai is megváltoztak: a versaillesi szerződésben úgyszólván teljesen lefegyverzett Németország katonai erejét olyan magas fokra fejlesztette, hogy egykori nagyhatalmi állását visszanyerte és Olaszországgal együtt a világpolitika egyik döntő jelentőségű tényezője lett. Európai területi igényeinek kielégítésével párhuzamosan minden alkalommal hangsúlyozta gyarmati igényeit is és a német gyarmatok visszaadásának kérdése ma a világpolitika egyik legfontosabb problémájának tekinthető, annál is inkább, mert ez közvetlenül érinti a nyugati világhatalmakat, Angliát és Franciaországot.

A német gyarmati követeléseket Hitler vezér és kancellár 1936 szeptemberében a nürnbergi pártnapon hozta a világ tudomására, majd 1937 január 30-án a nemzeti szocialista párt legfőbb vezetőinek gyűlésén a következőkben indokolta meg:

„A németeknek azon országoktól, amelyek nem vettek el tőlünk gyarmatokat, nincsenek gyarmati követelései...

A német nép egykor egy gyarmatbirodalmat épített ki anélkül, hogy valakit megrabolt volna, vagy valamilyen szerződést megszegett volna. És ezt háború nélkül csinálta. Ezt a gyarmatbirodalmat elvették tőlünk. Az indokok, amivel ma megkísérelik, hogy ezt az elvételt menthessék, nem helytállóak.

Először: „A bennszülöttek nem akarnak a németekhez tartozni.. Ki kérdezte őket, hogy akam-e másokhoz tartozni és egyáltalában mikor kérdezték meg a gyarmatok lakosságát, hogy a régebbi gyarmatosító hatalmakhoz kedvvel és szeretettel ragaszkodtak-e?

Másodsor: „A gyarmatokat a németek egyáltalában nem igazgatták jól.. Ezeket a gyarmatokat a németek csak néhány évtizede szerezték. Nagy áldozattal építették ki és olyan fejlődésben voltak, amely egészen más eredményhez vezethetett volna, mint amilyenhez 1914-ig eljutottak. De a gyarmatok mégis olyan fejlettek voltak, hogy elég értékesek voltak ahhoz, hogy véres harcok árán elrabolják tőlünk.

Harmadszor azt állítják: „Ezek a gyarmatok értéktelenek.. Ha ez igaz, akkor a többi állam számára is értéktelenek és nem látható be, hogy miért akarják megtagadni tőlünk.

Egyébként: Németország sohasem követelt katonai célokra gyarmatokat, hanem kizárólag gazdasági célokra ...

A mi sűrűn lakott országunkban tehát a gyarmatok követelése magától értetődőleg egyre jobban fokozódni fog... ..

Emlékezetünkben van még, hogy Hitler ezeket a követeléseket és érveket legutóbbi beszédében is megismételte. Különbben a gyarmati követeléseket a német sajtó és propaganda állandóan felszínen tartja, A legújabb gyarmati világtérképükön még a XIII. és XIV. századi balti, a XVI. századi venezuelai telepítések, sőt a XVII. és XVIII. századi osztrák Delago-öbölmenti és Malabár-Nikobár-parti gyarmati foglalások is szerepelnek. A német nép vezetői számtalan hivatalos nyilatkozatban hozták a világ tudomására, hogy a német nép gyarmatairól soha nem mondott le, azokra jogot tart és e jogát érvényesíteni is fogja. A propaganda élén a „Reichskolonialbund“ áll, amelynek a vezetője az a Ritter von Épp tábornok, aki annakidején Német-Nyugat-

Afrikában a herrero-lázadást elfojtotta. A gyarmatok visszakövetelése a német nép lelkében ma talán mélyebben gyökeredző kívánság, mint a múlt század nyolcvanas éveiben a gyarmatszerzés óhaja volt. A németek gyarmati igényeiket nemcsak jogi, hanem főleg gazdasági érvekkel indokolják. A „Verein für Geographie und Statistik“ Frankfurt am Mainban 1936 december 6-án tartott százéves évfordulójának emlékünnepe-n tartott nagyszabású gazdaságpolitikai beszédében Hjalmar Schacht az alábbiakban indokolta meg Németország gyarmati követeléseit:

„Németország életterülete kevés a lakosság számára. Minden erőfeszítéssel azon dolgozunk, hogy a rendelkezésre álló kevés területről előállítsuk mindazt, ami létünk biztosításához szükséges. De minden megerőltetés ellenére is e terület ehhez kevés. Ipari nyersanyagokban még nagyobb hiány mutatkozik, mint az élelmiszerek terén. Semmiféle kereskedelempolitikai megegyezéssel nem tudjuk elérni, hogy létünk fenntartását biztosítani tudjuk. A fennálló nehézségek megoldására gyarmatterületek juttatása az adott megoldás/.

Hogy a gyarmatok ma gazdaságilag mit jelentenének a birodalom számára, azt számszerűleg meghatározni nem lehet, de bizonyos, hogy a gyarmatok visszaszerzésével a német nemzeti vagyon hatalmas értékekhez jutna, különösen olyan ipari nyersanyagok tekintetében, melyekből ma behozatalra szorul. Az elmúlt negyedszázad alatt a gyarmatok gazdasági kiaknázásának a lehetősége hatalmas lendületet vett és a német gyarmatok, amelyekre egykor birtokosaik ráfizettek, vagy csak igen csekély mértékben tudtak kihasználni, ma igen nagy hasznot hoznak jelenlegi birtokosaiknak. Elég ha a külkereskedelmi mérleget vizsgáljuk. Míg a német gyarmatok kivitele 1913-ban csak 53 millió márkát tett ki, azaz a birodalom 10.8 milliárd értékű kivitelének csak 0.5%-át, a behozatal pedig 57 millió márka volt, a birodalom 11.6 milliárd márkát kitevő behozatalának csekély hányada, addig ma, — a táblázat adatait márkára átszámítva — 1934-ben a kivitel 188 millió márkát, a behozatal pedig 141 millió márkát tett ki. De a gyarmatok értékét nem szabad csak azok számszerű jövedelmezősége szempontjából elbírálni, mert legfőbb gazdasági értékük az lenne a birodalom számára, hogy termelvényeikből az önellátást a lehető legnagyobb mértékben lehetne fokozni. Hogy a német gyarmatok mennyit fejlődtek, arra vonatkozólag elegendő ha felemlítjük, hogy a „The Banker“ angol közgazdasági folyóirat egyik adata szerint a brit vállalkozás egyedül Német-Kelet-Afrikában 25 millió font beruházást eszközölt az elmúlt két évtized alatt és ebből egyben arról is fogalmat alkothatunk, hogy milyen gazdasági, pénzügyi és kereskedelmi problémák várnak megoldásra, ha ezek a területek újra a németek kezére kerülnek.

A NÉMET GYARMATOK VISSZAADÁSÁNAK kérdése elsősorban a brit birodalom érdekeit érinti és a birodalom felelős vezetői e tekintetben egészen az utolsó időkig a legmerevebb elutasító állásponton voltak. Az angolok a német gyarmatok visszaadását nem annyira gazdasági, mint inkább katonai okokból ellenzik. Katonai tekintetben

főleg a ma Tanganyika néven ismert volt Német-Kelet-Afrika veszélyezteti a brit érdekeket. Német Kelet-Afrika megszerzésével ugyanis Afrika keleti partja teljesen brit fennhatóság alá került és így az Indiai-óceán „mare clausum“, azaz zárt brit beltenger lett. Ha ezt a területet a németek visszakapják, akkor a német keletafrikai partokról az összes keletafrikai és indiai tengeri közlekedő vonalak oldalozhatók és a keletafrikai légi vonal megszakítható. Sir Henry Page Crofft konzervatív képviselő egyik beszédében így vázolta a német gyarmatok visszaadásának a veszélyét:

„A szövetségesek a gyarmatokat foglalás útján szerezték meg. Arra akarjuk német barátainkat figyelmeztetni, hogy mi a háborút nem veszítettük el. Németország megjelenése Afrikában megsemmisítené az egyetlen előnyt, amit Anglia a háborúban szerzett, nevezetesen a Jóréménység fokától Indiába és Ausztráliába vezető brit kereskedelmi utaknak a búvárnaszádoktól való biztonságát, valamint az afrikai szárazföldön a délről északra vezető összefüggő légi közlekedési vonalat. A brit mandátum feladása tengeri összeköttetéseinket veszélyeztetné, minek folytán haditengerészetünkre nagyobb és költségesebb feladatok hárulnának, egyben afrikai légi összekötő vonalunk lenne ketté vágva.“

A német gyarmatok visszaadásában még nagyobb veszedelmet látott Pirow, a Délafrikai Köztársaság hadügyminisztere, aki szerint a német gyarmatokon újból felállítandó csapatok egész Afrikát veszélyeztetnék és még azt is lehetségesnek tartotta, hogy a délafrikai domíniumtól 23 szélességi körrel északabbra fekvő Olasz-Kelet-Afrika gyarmati hadserege is támadólag léphet fel Dél-Afrika ellen. A katonai veszélyt különösen Amery volt brit gyarmatügyi miniszter hangsúlyozta ki, aki számtalan beszédben és nyilatkozatban hívta fel a brit közvélemény figyelmét Német-Kelet-Afrika visszaadásának hadászati következményeire.

A német gyarmatok visszaadásának kérdése elsősorban afrikai kérdés és az afrikai status quo kérdését ma éppen úgy rendezni kell, mint 1885-ben a berlini Kongó-egyezménnyel rendezték. Hogy az afrikai kérdés és a vele szorosan összefüggő Földközi-tengeri kérdés hogyan és mikor nyer megoldást, arra vonatkozólag kétes értékű jóslásokba és találgatásokba bocsátkozni nem lehet. Kétségtelen azonban, hogy e tekintetben nemcsak a hatalmak világhatalmi erőviszonyai, hanem helyi erőviszonyok is mérvadók lesznek. Bár a fekete földrész legnagyobb része az angolok kezében van, illetve a brit hatalmi érdekkörbe tartozik, Afrika legnagyobb katonai erejével a franciák rendelkeznek, akiknek közel 110.000 főnyi, 7 hadosztályt és 2 lovashadosztályt kitevő korszerűen kiképzett és felszerelt színes hadserege áll itt rendelkezésre, míg a bennszülöttekből toborzott, 12.000 főnyi brit gyarmati csapatok zöme csak gyarmati háborúra alkalmas és szétosztott helyzeténél fogva sem alkalmas egy nagyobb arányú hadjárat lefolytatására. A Délafrikai Köztársaság 4000 főnyi zsoldos hadserege és 11.000 főnyi polgári milíciája csak védelmi célokra alkalmas, a brit reguláris hadseregnek Egyiptomban állomásozó csapatait¹ pedig

¹ Egyiptomban a következő brit reguláris csapatok állomásoznak: 4 sorgegyezményes zászlóalj, 2 gárdagegyezményes zászlóalj, 1 harcokocsizászlóalj, 3 lovasezred, 3 könnyű és 2 lovas üteg, 2 utász-század, 1 rádiószázad és 1 harcokocsi híradószázad, 4 bombázó és 1 felderítő repülő század.

a közeli védelmi területről elvonni nem lehet. Az olaszok nagyarányú térhódítása és az olasz gyarmati hadsereg gyors és korszerű kiépítése — amelynek keretén belül már 30.000 főnyi fehér és 55.000 színes katona mozgósítható — egy csapásra megváltoztatta Afrika erőhatalmi viszonyait és az afrikai politika súlypontja erős eltolódást mutat Olasz-Kelet-Afrika irányában. Az olaszok és franciák afrikai erőviszonyainak mérlegelésénél ugyanis figyelembe kell venni azt, hogy míg a franciák az északafrikai területről sorozott csapataikat egy háborús bonyodalom esetén az európai hadszíntéren való alkalmazásra szánták, addig az olasz gyarmati csapatok kizárólag egy afrikai háború esetén jönnek tekintetbe.

Míg tehát a világháború befejezése óta Afrikában az angoloké és a franciáké volt a döntő szó, addig ma ezt a hegemoniát már Olaszországgal is meg kell osztaniok, amit az is bizonyít, hogy két évi huza-vona után formailag is el kellett ismerniök az abesszín császárságot. Olaszország előnyomulása mellett a francia-angol koalíciót sorozatos erővesztések érték: Franco tábornok ma már el nem vitatható győzelmével Spanyol-Marokkó is elveszett számukra, Egyiptom sem az a feltétlenül hű csatlósa többé a brit birodalomnak mint eddig volt és az olasz pártfogás alatt egyre jobban fejlődő pánarab mozgalom hatása is érezhetővé vált. A németek gyarmati követelései tehát nemcsak a világpolitika viszonylatában, hanem az afrikai helyi viszonylatban sem függenek többé egyedül Anglia jóindulatától és ezzel a körülménnyel már az összes érdekelt hatalmak leszámoltak. Hogy a németek elszántan és következetesen kitartanak gyarmati igényeik mellett és hogy kívánságaikból engedni nem fognak, azt a „Völkischer Beobachter“ 1938 december 8-i számában — Mac Donald brit gyarmatügyi miniszter egyik nyilatkozatára adott válaszában is — világosan kifejezésre juttatták:

„Az angol kormánynak semmiről sem kell lemondania, mert a gyarmatok Angliának és a brit domíniumoknak nem tulajdonai, csak kormányozzák ezeket a gyarmatokat. Németország régi gyarmatait jogos birtokának tekinti. Németországnak közömbös továbbá, hogy más országokat is belevonnak-e a gyarmati kérdésbe. Németország minden egyes gyarmatát attól az államtól követeli, amely jelenleg megszállva tartja.“

NEMES ERDEŐS LÁSZLÓ